

GESCHIEDENISBURO – NIEUWSBRIEF

Jaargang 5 – december 2025

Drs. Freja van der Zee-Dijkstra www.geschiedenisburo.nl geschiedenisburo@kpnmail.nl tel. 06 23 93 48 04

AGENDA 2026

CURSUSSEN

In februari starten de volgende tiendelige cursussen:

Dinsdag 3 februari, 19.30-21.30 uur, Roderesch:

- A. "Over de Grens – bespreking van dit rapport over de rol van het Nederlandse leger tijdens de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog, 1945-1949";
- B. "Wat ik nu toch meemaak...!" – een verdieping in een aantal historische gebeurtenissen aan de hand van contemporaine getuigenverklaringen.

Woensdag 4 februari, 14.00-16.00 uur, Gorredijk:

"Kolonisatie en dekolonisatie. Een geschiedenis van Nederlands-Indië/Indonesië."

Woensdag 4 februari, 19.30-21.30 uur, Oudehorne:

"Duitsland. Eenheid en verdeeldheid."

Aanmelden voor de cursussen kan via de website:

<https://geschiedenisburo.nl/cursussen-2/>

LEZINGEN

Donderdag 5 februari, 10.00 uur, De Knipe

"Van stadhouders en koning(inn)en". Ik ben te gast bij *De Knipe Actief*

Donderdag 19 februari, 10.00 uur, Museum Heerenveen

"De cultuur van de graftrommel". Ik ben te gast bij de *Vrienden van Museum Heerenveen*

Een verhaal voor onder de boom

Tijdens de kerstdagen mag een goed verhaal niet ontbreken. Wat is er heerlijker dan je, te midden van alle drukte, even een moment terug te trekken met een goed boek of kerstverhaal – romantisch of tragisch, kort of lang, modern of traditioneel. Wat je ook kiest: een oproep tot vrede en medemenselijkheid hebben ze bijna allemaal.

In 1896, in een tijd waarin het oorspronkelijke christelijke karakter van Kerstmis nog overheerst, publiceert de Amerikaanse dominee, schrijver en dichter Henry van Dyke (1852-1933) *The Story of the Other Wise Man*. Het verhaal vertelt de belevenissen van een vierde Wijze, Artaban, die samen met zijn drie collega's uit profetische boeken heeft afgeleid dat er in het joodse land een koning geboren zal worden, die licht en vrede over de hele wereld zal brengen. Als teken van de geboorte zal een nieuwe ster aan de hemel verschijnen. De vier spreken af om, zodra de ster verschijnt, deze koning te gaan bezoeken. Artaban verkoopt al zijn bezit en koopt drie kostbare juwelen als geschenk voor de nieuwe koning. Bij het verschijnen van de ster gaat hij op weg naar het punt waar hij heeft afgesproken met de drie andere Wijzen om vandaar gezamenlijk verder te reizen. Maar het zit niet mee...

De Vierde Wijze

Het is tien dagen reizen naar het verzamelpunt, een tempel in de buurt van Babylon. De vier hebben afgesproken daarna direct door te reizen, ook als nog niet iedereen is aangekomen. Het is immers ook daarna nog een lange reis. Artaban moet stevig doorrijden om op tijd bij de tempel te komen. Eindelijk, tegen de avond van de tiende dag, ziet hij de vervallen muren van Babylon. Na een korte rust en een maaltijd rijdt hij verder: nog drie uren rijden en dan zal hij zijn vrienden ontmoeten in de tempel. Artaban verheugt zich op het weerzien en op het gezamenlijke vervolg van de reis.

Hij rijdt nu door een donker bos van dadelpalmen waar het maanlicht nauwelijks kan doordringen. Zijn paard loopt langzaam, zich voorzichtig een weg zoekend. Plotseling blijft het staan voor een donker voorwerp dat op de weg ligt. Artaban laat zich van zijn paard glijden en ziet dat het voorwerp een man is! Diens gezicht is bleek en hij lijkt dood. Artaban kan niets meer voor hem doen en enigszins opgelucht, hij kan zich immers geen oponthoud veroorloven, wendt hij zich af en leidt zijn paard aan de teugel langs het lichaam van de man. Maar dan hoort hij een diepe zucht en hij voelt dat de man de zoom van zijn mantel vastgrijpt. Artaban schrikt: de man leeft nog en hij moet hem helpen. Maar dat betekent dat hij te laat bij de tempel zal aankomen. Zijn vrienden zullen vast denken dat hij niet meer komt en zonder hem vertrekken. Een ogenblik staat Artaban in tweestrijd. Als hij de man zo laat liggen, zal deze zeker sterven. In elk geval moet hij hem wat laten drinken. Uit een beek haalt hij water en bevochtigt daarmee de droge mond en het voorhoofd van de man. Van een geneesmiddel, dat hij altijd bij zich heeft, maakt hij een drankje en giet dat voorzichtig tussen de lippen van de man. Zo is Artaban lange tijd met hem bezig tot de krachten van de man terugkeren en deze weer iets kan zeggen. "Wie ben je?", vraagt hij, "Waarom bekommer je je om mij?" "Ik ben Artaban en ik ben op weg naar Jeruzalem om de nieuwe koning van de joden te zoeken, die licht en vrede zal brengen. Nu moet ik weer snel verder reizen. Hier heb je nog wat brood en een

kruidendrank. Je zult snel sterk genoeg zijn om naar huis te gaan.” De man heft zijn bevende hand op naar de hemel en zegt: “Moge de God van Abraham, Isaak en Jakob je zegenen. Ik heb niets wat ik je als dank kan geven, maar ik kan je wel vertellen waar je deze koning kunt vinden. Onze profeten hebben gezegd dat hij in Bethlehem geboren zal worden.”

Het is al ver na middernacht als Artaban weer verder rijdt en de zon komt op als hij bij de tempel aankomt. Zijn vrienden zijn al vertrokken. Onder een steen vindt hij een stuk perkament waarop geschreven staat: “We hebben gewacht tot na middernacht. Volg ons door de woestijn!” Artaban laat zich teleurgesteld op de grond zakken en denkt: “Hoe kan ik door de woestijn trekken op een uitgeput paard en zonder voedsel? Ik moet terug naar Babylon, mijn paard en één van de juwelen verkopen om een kameel en voedsel voor onderweg te aan te schaffen. Zal ik mijn vrienden ooit inhalen?”

Enkele weken later rijdt Artaban door de woestijn, hoog gezeten op een kameel, schommelend als een schip op zee. Hij passeert Damascus, ziet de sneeuwtoppen van de Hermon, het blauwe water van het Meer van Galilea en rijdt door de Jordaan-vallei. Hij komt in Bethlehem aan, drie dagen nadat de drie andere Wijzen Jozef en Maria met het kind hebben gevonden en hun geschenken van goud, wierook en mirre hebben gegeven. Artaban is doodmoe van de lange reis, maar ook verheugd dat hij nu eindelijk de nieuwe koning zal zien en hem zijn overgebleven juwelen, een robijn en een parel, kan geven.

Bij een klein huisje blijft Artaban staan. Daar zit een vrouw met een kind op schoot. Artaban vraagt haar of ze drie vreemdelingen heeft gezien op zoek naar een pasgeboren kind. “Ja, ik heb ze gezien”, zegt de vrouw, “dat waren rijke mannen op kamelen. Ze brachten goud, wierook en mirre mee voor het kind van eenvoudige mensen uit Nazareth. Maar na een paar dagen zijn ze onverwachts vertrokken. En die mensen uit Nazareth zijn midden in de nacht weggegaan. Er wordt gezegd dat ze gevucht zijn naar Egypte omdat Romeinse soldaten onderweg zijn om het kind te zoeken. Ik begrijp het niet, het waren heel gewone mensen en ik kan me niet voorstellen dat ze iets misdaan hebben.”

Plotseling horen ze vrouwen schreeuwen: “De soldaten van Herodus! Ze willen onze kinderen doden!” De vrouw wordt doodsblee. Ze drukt haar kind tegen zich aan en vlucht haar huisje in. Artaban gaat breeduit in de deuropening staan, zodat niemand naar binnen kan. De aanvoerder van de soldaten wil Artaban opzij duwen, maar deze blijft onbeweeglijk staan. Kalm zegt hij: “Als je me met rust laat, geef ik je deze kostbare robijn.” Begerig grist de aanvoerder de edelsteen uit zijn hand en roept tegen zijn manschappen: “Doorlopen! Hier is geen kind!” De vrouw bedankt Artaban met tranen in de ogen: “U hebt mijn kind gered. Moge de Heer u vrede geven!”

“Nu heb ik alleen nog maar de parel over voor de koning die ik zoek”, denkt Artaban en weer gaat hij op reis - naar Egypte waar hij het kind met zijn ouders hoopt te vinden. Maar waar moet hij zoeken? In Alexandrië raadpleegt hij een joodse rabbi. Deze leest hem voor van een perkamenten rol met profetieën over Israëel. Hij zegt: “De koning, die je zoekt, kun je niet vinden in een paleis of bij rijke en machtige mensen. Zoek hem bij de armen, de zieken en gevangenen.” Artaban gaat op weg. Hij ontmoet veel arme mensen, bezoekt zieken en kan velen genezen door zijn kennis van geneeskrachtige kruiden. Ook bezoekt hij gevangenen. Hij probeert te troosten en helpen waar hij kan. Soms lijkt het of hij zijn eigenlijke doel vergeten is, maar zo nu en dan, als hij helemaal alleen is, haalt hij uit een verborgen plekje in zijn gordel de parel tevoorschijn en kijkt ernaar.

Zo gaan er drieëndertig jaren voorbij en de koning die hij zoekt vindt hij niet. Artaban is oud en moe. Zijn donkere haren en baard zijn grijs geworden. Met een groep joodse pelgrims trekt hij naar Jeruzalem waar de joden hun Pesach zullen vieren. Daar loopt Artaban door de nauwe straten en stegen, nog steeds zoekend naar de koning.

Er hangt een dreigende sfeer: donkere wolken trekken zich samen boven de stad en een grote menigte mensen loopt opgewonden in de richting van de westelijke stadspoort. Op Artabans vraag wat er gaande is wordt er geantwoord dat de mensen op weg zijn naar Golgotha: “Daar zullen twee beruchte rovers worden terechtgesteld. En tegelijk met hen zal Jezus van Nazareth worden gekruisigd. Die man heeft wonderbare dingen gedaan voor zieke en ongelukkige mensen. Hij heeft veel volgelingen onder het arme volk. Stadhouder Pilatus heeft hem ter dood veroordeeld, omdat hij beweert de ‘koning der joden’ te zijn.”

Artaban wordt doodsblee en staat te trillen op zijn benen. Is deze Jezus van Nazareth de koning die hij al drieëndertig jaar zoekt? En wordt hij nu gekruisigd? Hoe is dat mogelijk? “Misschien kan ik hem nog vrijkopen met mijn parel!”, denkt hij. Zo snel als zijn oude benen hem kunnen dragen loopt hij met de menigte mee richting Golgotha.

Plotseling komt uit een zijstraat een troep soldaten, die een meisje meeslepen. Haar jurk is gescheurd en ze schreeuwt het uit van angst. Artaban blijft vol medelijden staan. Het meisje ziet aan Artabans kleding dat hij een Perzisch geleerde is. “Help me!”, roept ze. “Mijn vader komt ook uit Perzië, maar hij is dood en nu hebben ze me als slavin verkocht. Red me van wat erger is dan de dood!” Artaban beeft. Hij heeft nog maar één kostbaar geschenk voor de koning die hij zoekt. Maar veel tijd om na te denken heeft hij niet. Hij neemt de parel uit zijn gordel en houdt hem in zijn open hand. Verbaasd en begerig kijken de soldaten ernaar. Ze laten het meisje los, grijpen de parel en verdwijnen.

Op hetzelfde moment wordt het aardedonker en een aardbeving doet de grond trillen. De muren van de huizen schudden heen en weer. De mensen zoeken een veilig heenkomen, maar Artaban blijft staan. Hij heeft geen haast meer en is niet bang. Zijn laatste geschenk voor de koning heeft hij weggegeven. Zijn zoektocht heeft geen zin meer.

Door de trillingen valt er een steen uit een muur op het hoofd van Artaban en hij valt neer. Het door hem geredde meisje knielt geschrokken naast hem neer. Ze ziet zijn lippen bewegen alsof hij spreekt met iemand die ze niet kan zien. Hij fluistert: “Maar Heer, wanneer zag ik u dan hongerig en heb ik u te eten gegeven? Of dorstig en heb ik u te drinken gegeven? Wanneer zag ik u dan als vreemdeling en heb ik u opgenomen? Of naakt en heb ik u gekleed? Wanneer zag ik u ziek of in de gevangenis en ben ik bij u gekomen? Drieëndertig jaar heb ik u gezocht, maar nooit gevonden.” Dan zwijgt Artaban en van veraf maar toch duidelijk hoort het meisje een stem die zegt: “Wat je voor mijn broeders en zusters hebt gedaan, dat heb je voor mij gedaan!” Een glans van verwondering en vreugde komt over het bleke gezicht van Artaban. Een laatste bevrijdende zucht komt over zijn lippen. Zijn reis is geëindigd, zijn geschenken zijn aangenomen. De vierde Wijze heeft de koning gevonden.

De betekenis van dit verhaal? Die mag je zelf bepalen - met of zonder religieuze connotatie; persoonlijk of algemeen; historisch of actueel... En natuurlijk is het verhaal ook gewoon te lezen als een mooi verhaal. Of, zoals Henry van Dyke het zelf verwoordde:

“And now that the story is told, what does it mean?
How can I tell? What does life mean?
If the meaning could be put into a sentence,
there would be no need of telling the story.”

